

Les dades

Si donem un cop d'ull al món d'avui veurem que és molt diferent del món de fa una dècada o simplement d'un any endarrere. En el món d'avui es mou informació, creant un embolic de xarxes de comunicació que superen per la seva dimensió global totes les grans obres històriques de l'ésser humà. Estem en un món comunicat, en el qual Internet ens brinda de forma fàcil una infinitat d'informació compartida. Anem a veure'l: tenen accés a Internet, el 12,7% de la població mundial, el 34,2% dels espanyols, el 74,6% dels suecs o el 63,5% dels suïssos, i tot indica un creixement continu -fins i tot exponencial- de la penetració d'Internet a gairebé tot el planeta. Però què passa amb Amèrica Llatina? Només el 10,3% dels seus habitants tenen accés a Internet. Molt lluny del 74,6% de Suècia, cert, però també lluny del 1,5% d'Àfrica i significativament prop de la mitjana mundial. Una mirada més detallada a les estadístiques de la xarxa, ens informa que després dels EUA, la Xina i el Japó són els països amb un major nombre d'internautes (201, 94 i 68 milions, respectivament), i que els textos en xinès i japonès ja ocupen el segon i tercer lloc del rànquing idiomàtic, després de l'anglès. Però la presència d'Àsia a la xarxa va més enllà, doncs la Xina i el Japó ja són els dos països amb major nombre de connexions de banda ampla, per davant dels EUA i Corea del Sud, mentre que Hong Kong ocupa el segon lloc en percentatge de població connectada a la xarxa. De nou hem de prendre bona nota del paper que l'idioma pren com a protagonista en la comunicació, i no està de més recordar que la qüestió de l'idioma no és únicament un tema de traductors, sinó de cultura, de poder i de transmissió de valors. Només el 6,4 % dels usuaris d'Internet es comuniquen en espanyol, i només el 2,4% ho fa en portuguès (el 7,6% en japonès, el 12,8 en xinès, i el 32,8 en anglès). Tot això ens hauria de fer reflexionar sobre el paper d'Àsia en aquest moment, i a aquesta reflexió hi hem d'afegir les prediccions de creixement de la població per l'any 2050 en les quals podrem veure que l'Índia i la Xina creixeran en més de 700 milions d'habitants. L'any 2050 13 dels 25 països més poblats seran del continent asiàtic, de l'Àfrica en seran 6, i només algun del continent europeu. Respecte a Amèrica, Mèxic es mantindrà com l'11è país

més poblat del món, Brasil baixarà del 5è al 7è lloc de l'escala, i Colòmbia pujarà del 28è al 27è. En el seu conjunt, la població de la regió llatinoamericana podrà créixer en un 50% entre els anys 2000 i 2050.

Mirem ara les piràmides d'edat: els països amb més vells seran els europeus que, amb Espanya al capdavant, acapararan 20 dels 25 països amb població més anciana del planeta. En canvi, 22 dels 25 països amb més joves seran d'Àfrica, i si a això li afegim que són africans 24 dels 25 països amb menor esperança de vida, podem fer-nos una idea del món futur. Cap dels països de la regió llatinoamericana figura entre els 25 països més joves, ni entre els que tindran la població de major edat. Tenint en compte que 1200 milions de persones viuen amb menys d'un dòlar diari i 2800 amb menys de 2 (Informe PNUD'2001), és lògic que la prioritat es concentri a disminuir els efectes de la pobresa (marginació, discriminació, analfabetisme, atur, delinqüència i criminalitat), però cal pensar com s'afronta aquesta prioritat quan en els últims anys, el 99% de les noves patents provenen dels països de l'OCDE (que suposen només un 19% de la població mundial) i creix la divisòria entre els uns i els altres.

El panorama

Fins a aquí tenim les dades i les previsions estadístiques, que si bé no hem de prendre com a profecies, sí ens donen elements per a la reflexió. El panorama ens suggereix la visió d'una Europa envellida i gairebé senil, amb milions d'europeus jubilats, amb bons hàbits de connexió a Internet intentant influir en un món del que possiblement ja no en seran protagonistes. Per altra banda veiem despuntar un continent africà molt jove amb esperances de vida 20 anys per sota de les europees, i per tant amb molt poc per perdre en la lluita per la supervivència. Si les coses no canvien, serà molt difícil afegir a aquesta explosió d'energia humana la comunicació i la formació suficient per a buscar oportunitats de realització coherents. La tensió a Àfrica està assegurada; la direcció que prengui és una incògnita. El continent asiàtic s'albira amb un fort creixement, no

només en l'àmbit demogràfic, si no en la seva capacitat de comunicació, que tindrà conseqüències enormes en el seu pes geopolític i en la seva capacitat de desenvolupament econòmic. Tot indica que Àsia «ha despertat». No és difícil imaginar que els propers anys el món serà molt diferent del que ara vivim, i encara que, probablement, el dia a dia que es viu en moltes cases llatinoamericanes no ens ho mostri, el futur dibuixa una oportunitat per al continent. L'avenç de les «noves tecnologies de la informació i la comunicació» (les «TIC», com en diu l'ONU) ha donat lloc al fenomen de la «divisió digital». Aquesta expressió indica la desigualtat, creada entre el Nord i el Sud en l'ús d'aquestes tecnologies i en l'accés a la informació, el coneixement i l'educació. Les xifres indiquen que l'avenç tecnològic beneficia principalment a qui el crea (les transnacionals i el sector privat dels països desenvolupats orientats a uns consumidors amb gran poder adquisitiu). La divisió digital es deu principalment a l'absència de transferència de coneixements dels països rics als més pobres, comportant una exclusió (divisió social) que s'accentua cada dia. El problema no només rau en la manca d'infraestructures dels països en vies de desenvolupament i en el cost que aquestes representen, sinó també en la manca de sistemes educatius i de capital humà capaç d'ensenyar com utilitzar les noves tecnologies. També cal tenir en compte que la divisió no només accentua les diferències entre el Nord i el Sud, sinó que dintre dels mateixos països s'accentua la diferència entre els que tenen accés a les TIC (les elits) i els que no. Aquest aspecte és especialment important, doncs molts lectors tenim l'oportunitat de compartir els nostres coneixements per a reduir la divisió.

L'oportunitat

Però en aquest món regirat, quina és l'oportunitat que ens oferirà la relativa tranquil·litat demogràfica d'Amèrica llatina? Com abordar el desenvolupament d'un continent amb gairebé 170 milions de pobres? La resposta no és trivial, i probablement ens quedi molta tasca per davant, i moltes coses a millorar; però hi ha dues portes que obren el pas al futur: la formació i les «TIC». Aquestes dues portes cal obrir-les simultàniament, perquè les màquines, els cables i les computadores no transformaran més que el paisatge, si no van acompanyades d'una societat capaç d'utilitzar-les per a assolir els seus objectius, i de la mateixa manera, un esforç en capacitat i formació endogàmica no permetrà aprofitar l'oportunitat si no es disposa de les eines per potenciar el rol actiu de la ciutadania. En el seu infor-

me sobre el desenvolupament humà del 2001, el PNUD va fer dues propostes ambicioses per a plantar cara a l'«analfabetisme digital»: l'accés lliure a Internet i la inclusió de polítiques específiques per a superar la divisió tecnològica en el marc de l'Ajuda Oficial al Desenvolupament. És una responsabilitat internacional plantar cara a aquest fenomen mundial. Governos, organitzacions internacionals, empreses i societat civil han de promoure l'ús de les TIC, ja que ens trobem amb un problema no només tecnològic, sinó també sociopolític i de desenvolupament humà. Les ONGs i la ciutadania tenen un paper important en la promoció del desenvolupament i la transferència de coneixements a l'altre costat de la fissura, exemplificant el bon ús de les TIC. Internet ha posat a l'abast de les ONGs un instrument de baix cost per sensibilitzar la societat civil a nivell mundial, podent difondre informació sobre la situació humanitària arreu del món i promovent la solidaritat i el voluntariat. També ha facilitat la gestió de les organitzacions que operen a nivell internacional de forma deslocalitzada i ha permès l'assessorament gratuït i la formació als professionals del tercer sector que es troben en el terreny, així com l'intercanvi d'experiències i la creació de xarxes internacionals per a defensar una mateixa causa.

La proposta

Volem anar cap a una societat del coneixement que no creï més exclusió, i per això demanem:

- A cadascun de nosaltres, privilegiats usuaris de les TIC, que compartim les nostres habilitats i coneixements amb les altres persones.
- A la societat, que enfront de cada avanç tecnològic busqui la referència dels «i- exclosos».
- A les administracions públiques, que estableixin programes concrets per a posar Internet a la disposició de tothom i promoguin activitats de formació i «i-inclusió» realitzades per les associacions no lucratives locals.
- A les associacions locals, que incloguin l'ús de les TIC per a millorar la seva comunicació i organització.
- Que siguin les organitzacions locals de la societat civil les que liderin les accions de base que permetin la formació i inclusió de milions de persones concretes en l'ús regular de les TIC.